

MESSIÁS

AVAGY

ÉRTEKEZÉS A ZSIDÓ EMÁNCIPÁTIÓRÓL

ZSIDÓNAK S KERESZTÉNYNEK

EGYARÁNT KEDVEZŐ

TANULMÁNYA.

ÍRTA:

A B I R AMIÉLI

Igazhitű izraelita.

ára 50. kr. ots. p.

ΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛ

BUDÁN, 1861,

A' MAGYAR KIR. EGYETEMI NYOMDÁBÓL.

Előszó.

Sok mondatott még több Íratott az zsidó Emancipatio ellen s mellette; de mivel az emáncipáció ellenei még igaz okai is a lathatólagos gyűlölet bélyegét viselvén, könnyű volt a szabad-Elvűségnek azokat semmisíteni, de velük a jó érveket is megdönteni, vagy legalább a gyűlölet gyanújába hozni*). Az én tollamat nem a gyűlölet, hanem az izraelita testvéreimhez való szeretet, valóságos hit iránti buzgó igazság vezeti. Ezen kötelességek kényszerítenek a jelenkori zsidóság hittelenség veszedelmes voltát felfedezni. Ezen mód az egyenes út veszélyes lelki betegsége gyógyulására az alkalmas gyógyszer felismerni!

Minthogy magamat az olvasó előtt mint orthodox izraelitát bemutatám hitvallásommal is megismertetni szükségesnek tartom. Mint ember az isteni hit legbuzgóbbja, és mint izraelita a Jegszabadelvűebb vagyok; de hitvallási buzgóságomnak nem szabad, hogy emberiségemet túlszárnyalja, s szabadelvűségemnek nem engedem, hogy izraelita nemzetiségemet elnyelje. Mindegyiknek határozott fokja vagyon; azaz: míg vallásassá-

*) Lásd Hartmann; Grundsätze des orthodoxen Judenthums.

gom az emberiséget boldogítja, s míg szabadel-
vűségem nemzetemet vallásossá teszi; a hol ezen
tulajdonságok erények lenni megszűnnek, ott ér-
vük hatálya is enyészik! Ezen hitvallásomhoz
még csak azon irányzatú jegyzés tartozik, hogy
nemzetemet vallásossága által ugyan szabaddá
tenni, hitem legszentebb parancsának ismerem,
mert abban kezdődött s abban végződik isteni
hitvallásom hivatási tökéletessége!

Bevezetés.

Van-e az államnak joga polgárai hitvallásába avatkozni, vagy akárminémű rendezésű befolyást gyakorolnia?

Van e az államnak joga polgáraitól egy határozott elveken rendszerzett hitvallást követelni, s ily követeléstől függővé tenni a polgári jogát, úgy hogy teljesítése esetében annak élvezését megadni s hiányában tőle megtagadni?

Az első kérdésre nemmel felelünk; nincs s nem is lehet az államnak joga polgárai akár mely felekezet valláselveibe avatkozni s rendeléssel abba befolyást gyakorolni, következő érv alapján. Hit alatt mi azon vallási rendszert értjük, melyet egy felekezet közvetlen az Istentől nyilatkozott törvényeknek hisz. Istentől adott törvényeket észszerűleg is oly tökéletesnek kell ismernünk, hogy ahoz valamit hozzáadni, vagy elvonni lehetetlennek tartanunk kell *), különben nem Istentől való rendszer, ha emberi javítás azon alkal-

*) Úgy rendelé azt az Isten is: „Az ígéhez melyet parancsolok nektek semmit hozzá ne adjatok, s semmit ne vegyetek el abból. (Deut 4. 2) A tudós dr. Ballagi Mór képviselő Úr e verset igen elmeélü megjegyzéssel értelmezi, miért is itt azt közölnünk helyén tartjuk. Úgy mond: „Kettős törvény hálózat foglaltatik e versben. Először, hogy az isteni akarat Jisrael minden köteleiségének alapja, minek nyomán a törvény csak anyiban bír kötelező erővel, a menyiben ez isten parancsa, Istennek Moseh által nyilvánított akaratja: Másodsor, hogy Isten ígését úgy vegyük a mint elénk adatott, s tartalmát önozkodások önhatalmazatok által se ne tágítsuk se ne korlátozzuk.

mázható. Ennél fogva nem szabad az államnak egy felekezet hitvallási elveibe avatkoznia, mert ez esetben az isteni eredetiségét kétség-be vonná.

Az első kérdés következetes megfejtésével nyert elv szerint, hogy egy felekezet hitvallását isteni eredetűnek kell tekintenie, a másik kérdést igennel kell megfelelnünk.

Nem csak jogában áll az államnak, hanem mulhatlan kötelessége polgárai oly hitvallása meggyőződésében lennie, mely Isten nyilatkozatán alapszik. Ezen kellék hiányában, nemcsak polgári jogot tőle megtagadni, hanem azon esetben is, ha már a polgári jog élvezetében van őt attól megfosztani, az állam kötelessége *).

Az állam főhivatása a társalom boldogság s biztonsága fölött őrködni; tehát kötelessége polgárai cselekvésére ügyelni, hogy abból vész vagy ártalom ne származzon. Ezen elismert érv dacára, elismerjük még is, hogy nincs joga az államnak, egy hitvallás elveibe avatkozni, mert a hitet isteni eredeténél fogva az emberi észszerű nézetein s bölcseletein felől tartjuk. Evvel a hitvallás áldásos voltát s üdvös befolyását a társalomba axiómaként elismerjük, mivel ez államon felül áll. Ebből az a következményt vonhatjuk, hogy oly egyed, ki a vallásosság tulajdonát nem bírja, miáltal a társalom boldogságára nem működhet, hanem ennek biztonságára kezességet sem nyújthat, a társalom tagja sem lehet; mert ez nem oszthatja jogait oly egyeddel, ki rea veszélyt háríthat s ártalmára működik. Ezen állítás gyakorlati meggyőződésben is gyökerezik. Törvény igazság és erkölcsiség a mint egyedül a hit szent ige állal biztos alakot nyernek,

*) Ha ez politikai bűnök következtében számtalanszor történik több jog s igazsággal történhető a hittelenység miatt, mely egyszersmind minden utálatos bűnre ösztönöz.

úgy a társalomra való üdvös voltuk s állandóságuk is csak a hit szentségében lelik biztonságukat; következőleg a hittelen soha s semmi viszonyok között nem nyújthat biztosítékot ezen erények teljesítésére. De a bálványozó és az Istentől való elpártolt között e tekintetben nagy a különbség. A bálványozóval csak anyiban oszthatjuk társalmi jogunkat, a menyiben a hit ezt a társalom boldogságára szükségessé teszi, s nem azon arányban, mint a bálványozó azt, kénye s hatalma szaporítására igényelhetné.

E szerint határozta a szent írás, hogy a Nochri ==*) bálványozó mind azon törvényekben részesüljön, melyek a személy és vagyonbiztonságra szolgálnak; de törvényesen vala elzárva, mind azon jótékony intézmények s törvényektől, mely előnyt vágy jogélvezetet nyújtanak, mik egyedül az igaz hitű számára szánvák.

Ilyenek p. a kamatvevési tilalom, a szűkölködők

*) Nochri szó valódi értelmében számos magyarázó tévedt; hogy ezen szót csupán „idegenföldivel magyarázták mit más helyen bővebben fejtegetendők; itt csak azon egy a király választásnál szóló törvényt idézzük tévedésük felderítésére, mivel a „Magyar Izraelita” szerkesztője ebből azon alaptalan következményt von, hogy a zsidó törvény értelmében csak az idegen nem szerezhette meg a jogegyenlőséget, de a bálványozónak megengedettett ezen jog, mi valóságos rágalmasz Moses törvényre nézve. A király választástól a nochri elzárván valamit, a nevezett szerkesztő idegenre vonja. Hogy ezen magyarázat hamis, nyelvészeti tudomány nélkül, az által is kiderül, hogy ha egy nemzet idegen országból királyt választ úgy már a választás előtt nem idegennek, hanem minden joggal felruházott polgárnak ismertetik el. Ha a Nochri szó alatt idegen értetnék, úgy ezen törvényt könnyű módon lehetett kijátszani, hogy jó eleve a választásnak a Nochrít-idegent Polgári joggal felruházzák, s úgy királynak törvényesen választható volna. De magyarázatunk szerint, hogy Nochri-bálványozó, úgy e törvényt semmi fogás által kijátszani nem lehetett.

s özvegyek oltalmazásánál szóló számos törvény. De azon arányban, a mint a bálványozó az ünél, hitigaz ügy a hittelen ártalmasb a bálványozónál. A bálványozó csak bizonyos fokig lehet ártalmas a társalomra t. i. a mennyire erkölcsvesztő tanai hatályosak, mi ugyan tágos tért nyit számtalan embertelenség elkövetésére de veszedelmessége mégis megszűnik ott, hol a bálványozás, bár gyarló törvényekben, az önkénynek némi határt szab. De a hittelenség szende, de halálos mérge kifogyathatlan működésére, és határtalan terére nézve, mert veszedelmes elvtelensége nem ismer tetteket, melyeket elkövetni szabadnak nem tartaná, ha érdekei óhajtják s hatalmától kitelik! Tehát a hittelennel még az igazság kiszolgáltatását is csak anyiban oszthatjuk a menyiben ez szükséges, hogy az állam szemesen örködhessen fölöle s a társaimat szende mérgétől megóvándó; jog, előnyeket se hogy sem szabad vele osztzni, a nélkül, hogy halálos gyilokkal fel ne fegyverezzük a társalom ellen.

Ezen előzmények után tények valósága mellett bebizonyítjuk, hogy a jelenkori zsidó nép, szellemileg a jelentékenyebb része, mennyiségre nézve nagyobb száma, a legelfajultabb hittelenség örvényébe annyira sülyed, hogy öt az egyenjogúsággal felruházni annyi mint a társaimat a bizonyos veszélynek kitenni, a társalom fölé az erkölcstelenséget s elfajuzást törvényesen elrendelni, s az államot a legutálatosb bűnök hatalmának martalékává tenni.

A jelenkori zsidó hittelensége.

A jelenkori izraelita, nagyobb részénél tudalom nélkül, de a míveltebbnél hittagadásból, egészen elenyészett a vallásosság. A zsidóság nagy része megeszi

jóízűen a sódart megissza a keresztényel a bort; szombaton, a Talmud eleve szerint halálos büntetés alatt, tűzkészítés tilalmát, tétováz nélkül megszegi, a kereskedők s gyárosok folytatják minden ünnepen üzérkedésüket. Úgy történik húsvéton a súlyos kovászos kenyér tilalmával, mint minden tetemesb parancsokkal is. Ha megtartatnak is, úgy csak formaképen történik, s az akaratelleniesség a szertartás közömbösséges elvégzésében kiviláglik. Erre a hittelenségre még nagyon is hegykés, különösen a sódar megevésére, mely lovagias telt által magát filozófusnak tartja, ki a jogegyenlőséget megérdemli. Ily korlátozott elme nem képes arról meggyőződni, hogy a mint a zsidó hitvallása a sódar nemevésében sehogy sem áll, úgy az azt megevője nem a polgári jogot, hanem valóban megvetést érdemel; mert a ki nemzetének általános elismert törvényét nyíltan megveti, jelemtelenséget tanúsít s bizalmatlanságot gerjeszt maga ellen, még más felekezetenél is. A hittelenség mellet még a legdurvább babonáskodás tartozik a jelenkori elvtelen zsidóság jellegéhez. Ugyan azon, koholt csodatettek s szemfényvesztés által hírnevességre kapott Rabihoz, kinek hittanait nyíltan megtagadják s megvetik, s ezen megvetést vétkesnek tartani önhit bölcselkedésükben dőreségnek nevezik, mégis akár lelki, akár testi baj, vagy valami kereskedelmi s lopás szerencsétlenség esetével, csoportosan zarándokolnak, s tőle segítséget esedezvén. Jellemezhető e jobban a zsidó nép veszedelmes elfajulása, mint az által, hogy a legtúlzó hittelenségből a legbutább babonaságba bukik. Csak ily válásmeghasonlott nép alkalmas minden veszélyes vállalatra ugyan, de nem a jogegyenlőségre!

Bizonyítjuk a jelenkori zsidó vallástalanságát a zsidó theologia szomorú hanyatlásából is.

A Talmud szomorú hanyatlása.

Egy nemzet vallási fokozatának legbiztosb mérve a theologia művelése s alapos ismerete. Köztudomás hogy a Talmud tanait az egyetemes zsidóság mint isteni hagyományt, legalább eddig, elismeri, és a hit cselekvései minden ágazataiban, mint theologia, irányú szolgál a rabi eljárásának. Ennek nagy fontossága tekintetéből törvényes szükség, egy rabi hivataloskodásra okmányszerűleg kimutatni a Talmud alapos tudományáról.

Mind a mellet még is a jelenkorú rabik nagyobb része egész Európában oly tudatlan, hogy vallási hivatását sehogy sem képes a hit törvényei szerint elvégezni *). E hanyatlatnak nem az újkorú rabik egyedüli okozói, hanem többnyire ugyan azon óhitű rabik, kik predikatiojukban buzognak, az újabb rabik, valóban soknál gyér, műveltsége ellen. Ezen vakbuzgó rabik a theologiai okmányokat, jó díj fejében a legtudatlanabb zsidónak is készséggel osztják. Ebből minden józan-gondolkozó azon igaz következtést vonhat, hogy még a vakbuzgó rabik sem tartják a Talmudat isteni hagyománynak, különben nem árulnák el a vallás vesztére; de evvel azon meggyőződést szerzünk magunknak

*) A rabik tudatlansága a héber nyelvben még nagyobb fokát érvén; a régi rabik ritkán tanulták szabályszerűen a héber nyelvet, de még is értették azt a Talmud gyakori tanulmányozásában, melyben a héber nyelv vegyítve van. De korunkbeli rabik, általánosan elmulasztották ezen őseink, szent nyelvét sajátjukká tenni, s mint írásban mint beszédben, csak badaráznak, de szabályszerű kifejezésre nem képesek. Sok rabi van, ki Ballagi Mór képviselő úr héber nyelvészet s szent írás ismétetét méltányolni sem képes, sőt a Talmudban sem bírnak annyi tudománnyal, mint Ballagi Mór úr tudott, mikor Móses öt könyvét magyarrá fordítván, s még is az akkori-zsidóság pest községével együtt, ezen népünk legjelesb tudását magától elidegenítvén.

hogy a hittelenség a zsidóságnál azon szomorú fokát érvén, mely vesszedelmességét a többi népre is gyakorolja, mihelyt a törvényhozásra s igazság kiszolgáltatásra befolyást gyakorolna, vagy az egyéb nyilvános ügyekre. A ministeri hivataltól kezdve a falusi bíróságik egy materialista teltelvű négyszázezer zsidóságtól, kinek lelkészei vallásuk szent tanúival is csereberét űznek, várhat-e a magyar nemzet egyéb; mást mint az erkölcsiség megvesztegetését s a társalom boldogság végromlását. Micsoda biztosítékot nyújthat egy zsidó hivatalnok lelkiösméretes eljárása iránt, kinek vallása csak játékforma üzlet, kinek más szentsége nincs mint a haszonvágy szörnyeteg ösztöne. Ezen ősei hit elveihez, melyeket tetteleg megvet csak azért ragozkodik s gyakoroltatja színleg, mivel igen kényelmes eszköz érdekei elérésére s legkevésbé akadályozhatja szenvedélyek élvezésében; tehát a Talmudat nem tudják mivel nem tanulmányozzák, s nem tanulmányozzák mivel nem hiszik!

A rabik megvesztegelődése.

Ezen eddig leírt zsidó elkorcsulásának főtenyezője csak a rabik elvtelensége, kik megvesztegetődésükben a leggonoszabb tetteket s utálatos vétkeket szemhunyaszkodva elnézik, és csak anyiból figyelembe veszik, a menyiben haszonvágyukat kielégíthessék. A reformisták legszélsőbb ösvényén haladó, mint a túlzó óhitűség sötét elveihez ragzkodó rabik, kevés kivétellel, követik ezen veszedelmes rendszert. Mindnyájon pedig Moses tanaival s az állítólagos Talmud hagyományaival kárhoyatosb üzérkedést űznek, mint uzsorás híveik pénzükkel; mert ezek bűnös üzérségükkel csak önnön lelküket rontják, de a rabik zsebük megtelésére ugyan azon lelkekkel üzérkednek, kinek üdvösségét előmozdítani állítják; mi hivatásszerű köte-

leségük is volna! De hagyjuk a rabikat maguk fölött ítéletet mondani. Az orthodox pari elv vezére Mainkban megjelenő „Izraelit” című újság; a reformisták elvvezére az aggastyán Filippsohn Magdeburgban s elvbarátja Löv Lipót Szegeden. Ezen két párt dühösb harcot visel egyik a másik ellen, mint hajdan a fari-sâus s zaducaer között viseltetett. Mindegyik párt a másikat eretnekíti, s állítja egyik a másik pártról, hogy vallási tanai s elvei szerint nem zsidók; ugyanis ha tehetségükben állana bizonyára, mint a dühös hitbiróság Spanyol országban a máglyán végeztetné ki egyik párt a másikat. Kell-e jobb bizonyosság, mint ezen két párt, ki az egész Európai zsidóságot hitelvére nézve képviseli, önnön maguk egyik a másik felől hozott azon kárhozatos Ítélete: hogy az ellenpártjának nincsen igaz hitvallása!

Én pedig mind a két párt állítását igaznak tartom: hogy egyiknek sincs igaz hite! Mert jaj azon nemzetnek, kinek papja hivataloskodása a leggyakoribb s legfontosb vallási teendői közé tartozik: a lúd nyeldekli épsége vagy legparányibb sérültsége; a főzőkanál hús és tej vegyszerei; a menstrumifoltok, vizsgálata! Hisz ezek az Isten dicsőítésére az emberiség javára, a tudomány előmozdítására, vagy a vallásosságra semmiképen sem használnak; hanem az önámítók folytatják a tudatlanok valutására, a vallásosság lényege gyanánt! Bocsásd meg Istenem ha a kérdésre fakadok: kin nevetnek ezen hamis hitegető rabik inkább, rajtam-e, ki e hasztalon dolgon törődöm, vagy rajtad Istenem, hegy ezen a te nevedben a hamisságot elkövetőket tűröd! Valóban, okkal, egyikünkén sem nevethetnek; mert én nem velük törődöm, hanem szétszórt népem nemzeti isteniségével, ki csak az igazság elismerésével az izraelitához visszatérend; rajtad véghetetlen Istenem sem, mert te kiirtásukat rég már, nem csak elhatározád, hanem meg is kezded, mit haszonlesés kápráztságukban csak ők nem bírnak látni.

A zsinagóga s az áhítat.

Az előzményekből következtetheti az olvasó a zsinagógai rend és az áhítat állapotát. Jellemzi ezt elegendően azon ismert példa: oly rendetlenség mint egy zsidó templomban! De időnkben a nagyobb községek hagy szorgalommal ügyelnek az imola rend fentartására. E célra zsinagógai biztosok rendeltetnek kik az ima közben a zsinagógát körüljárják s a rendet fentartják. Jeles e tisztjük jutalmául az imától felmentetvék, mit egyébiránt sem végezhetnék, a folytonos rendelkezés miatt. Illy intézkedés szükségessége egy imaházban, minek hasonlót a földkerekségén nem található elegendő tanúságot teszen a zsinagógákban létező áhítatáról. De vessünk egy pillanatnyi figyelmet az isteni szolgálatot végző személyezetre. A felpiperézett gyerkőczek sorozata énekük szünetével az imádságot a községgel nem folytatja, mert ez nem tart szerepéhez. Most a cziczomázott főkántor lép a színhelyre, s folytonos mimleges mozdulatok közt húzódik ide s tova, míg nehezékenyen helyére czammog, mit annyit jelent: az Isten is becsületének tarthatja, ha oly személy által tiszteltetik. Az ima közti folytatja-e színézkedési mozdulatokat, mik inkább nevetséget gerjesztenek mintsem áhítatot ébreszsen. Ha zsinagógába keresztény megjelenik, mi minden szombaton történik, úgy az imola, a hány áhítatói, anyi készséges cicerón tolakodik reá, a netalán kíváncsiságának megfelelni; ha ez nem történik, mi rendesen úgy is van, mert e keresztény nagyon is bírja tisztelni az imára szentelt helyet, hogy sem ő ott beszélgesen, úgy az áhítatra begyült szidok önnön ösztönéből kezdik előzékenyen a mulatgatást, a szereplő személyzet megnevezésével s az egész komédia meg magyarázásában. De a keresztény ily illetlen citeront megveti, ki áhítatását megszünteté. hogy fitagtatás közt a keresztény vélt kíváncsiságát kielégíthes-

se; de a pompás szertartási, miben csak teltetést lel nem ismer másnak, mint egy komédiának, melyhez mindenki díj nélkül beléphet! Kísérjen most az olvasó egy orthodox zsinagógába egy nagy ünnep, mint Új-esztendő vagy az engesztelő napkor. Itt az ájtatosok fejeir foszlányban, az ünnep jelvényében állnak, de nem imádkozva, hanem felpiperezett kis leánykáikkal enyelgetve, kiket mulatságra kiki a templomba hozza. Ott ily fejeir öltözékű csoport hangosan kaczag egyik piszkos tréfáján; itt egy másik az árucikkok és a kocsisok felül tanácskoznak. Amott egy csoport fiatalság szilaj nyihargásba kitör, mire egy közelébbük a szűrt vadasban háborgatott öregebb zsidó, azon közönséges, de azért kevésbé sem hízelgő, szitokra fakadt: schneitzenk tausend kriesz, (akartok fetsegni, hát menjetek ki a templomból! *). A tanító úr, mint mívelt ember ily aljas modorban nem mulatja magát, hanem valamely újságot, vagy szatyár regényt olvas, s ha ezt a nagy zaj miatt figyelemmel többé nem folytathatja, úgy odahagyja a zsinagógát imástól, tanítványai nagy örömeire, kik példáját azonnal követik. Ezen általános zavarban a kántor dana közt folytatja imáját; mikor eléri azon ima részét, melyben hosszú életért és gazdagságért könyörögnek, azonnal ezen különféle csoport szétoszol s durva kiabálással kezdik az Istent ostromolni az élet minden javaiért! Ő Istenem! ez a nép Ábr. Is. és Jákob korcs utódai, kik elődeit hajdan választott népednek nevezted, másodszor alkalmazható reá a vezeklő próféta feddő szavai: csak lopás gyilkolás paráználkodás, hamis esketésre jöttök házamba előttem állani.... ugyan házom, mely nevetem viseli a haramiák barlangjának tekintitek. Jerem. 7 f. 9. 10. 11. Ezen események rajzolását ne tartsa az olvasó túlzónak, mert nem

*) Több ily eset jelentetett a rabinak, nem panaszképen, hanem mérvül a vallásosság hanyatlásának.

a gyűlölet vezeti tollunkat, hanem a fájdalmas való, melyről, mint szem- s fültanú meggyőződénk tizenkét év alatt, melyben a zsidó ügyet folytonos figyelemmel kísérők. De leírjuk, kíméletlenül bár sajtó érzelmmel, mint a próféták a vének mint a fiatalak, a férfiak mint a nőknek, a leggyalázatosb bűneiket leplezetlenül szemükre lobbantván!

De ezen gyalázatos viselés nem a népet terheli, hanem a rabikat, kik a legnagyobb ünnepekre épen értelmetlen imákat szerkesztettek, s a jelenkori rabikat, kik fitogtatott haladásuk dacára, ezen badarozás ima gyanánt mondják.

Az ima.

A zsidó vallási elveit s szertartásait, hűn tükrözve találjuk imájukban. Az imák oly nagy halomban szerkesztettek, hogy a legájtatosb kedély is belefárad, s nem bírja azt egészen értelmesen elmondani. De tudja aít minden tudalmas zsidó, hogy számtalan a templom áhítat számára szerkesztet ima oly szózavarékból áll, melynek semmi értelme nincs, bár a néptömeg ezeket legnagyobb buzgósággal elmondja.

Az újkori templomok dicséretére legyen mondva, hogy ezen badar szöveget kiselejtezték. De van tiszta héber nyelven szerkesztett számos imázás, mely lélekemelő: és szívnyemesítő. Ezen ima nagyobb része tartalmaz az izraelita Palastinába visszahelyezését, s a nemzeti önállóság felélesztését. Az izraelita élet minden viszonyai közt, mint a körülmételéskor, a menyegzet alatt a megesketetéskor, halálozás esetével, Szóval az születéstől fogva minden súlyos mozzanataiul a földkerekségén lakó izraeliták egyaránt imádják ezen imákat. Ezen ima az izraelitát erkölcsiségre buzdítja, jövője reményét táplálja, s a nemzeti önállóság isteni érzületét kebelében éleszti, mi által az emberi

méltóságra képesíti; és mikép viseli az izraelita magát ezen ima irányában? istentagadókéig!

Mert ők ugyan mondják ezen imákat minden nap, de csak gépileg az ajakkal, míg bensőleg tagadják valóságát; mert a zsidó nagyobb száma nem hiszi tartalmát, hogy valaha az izraelita Palastinába mint önálló nemzet visszahelyeztessék. Mint elfajult ősatyánk, kik az egyetlen Istent eltagadván s idegen nemzetek utálatos bálványait imádnak, úgy a jelenkori zsidó idegen nemzetiségi isteniségei után sovárkodva, s bár ezektől megvetve is, az idegen nemzetiség egyenjogúság morzsalékaért koldul, míg ő maga nemzetiség dűsságán nemzeti dicsőséget megújíthatná; de ő szerencsétlen az elveteműltség fenekéig sülyedvén, mintsem magasztos saját nemzetiség eszméjén lelkesülni képes légyen! De ha ezen elveteműltségen eltekintvén, minő elfajulást tanúsít egy nép, ki legszentebb, az élet szomorú s öröm viszonyai alkalmával elmondandó imáit megtagadja, a jövőjéről határozó tartalmát megveti, s az ima azon valóságát, mely hitének fölényegét képezi, meghazudtolja s úgy az Istennek sem hisz!

Van-e a földön bölcs, ki a bölcsészet elvei alapján ily népnél biztosságot lelne a társalmi javak felül; van-e egy államférfi ki elég bátorságot érezné ily nép lelkiismeretére, az állam jogait bízni; létezik egy oly szabadelvű, ki ezen népet elvei szerint a társos jogokkal felruházni, kötelességének tartana? Én világosan kijelentem, hogy csak olyan ember oszthatná meg ily hittelenekkel az állami jogokat ki maga sem hisz sem mit! Nem lehet egy állam javát és legfontosb érdekeit egy nép lelkiösméretére bízni, kinek se vallása se szent tárgya nincs, ki saját imáját elárulja s az Istent először meghazudtolja, s utóbb azon imával melyet nem hisz az Isten még meg is csalja! Ezen rajz a jelenkori zsidó népem, szívem repesztő, valódi bélyegre melyről

még azok, kik kevésbe érinkezésbe jönnek vele is meggyőződtek. A bécsi lap „Vaterland” mond: a felvilágosult pesti reform, zsidóság nem hiszi többet Abraham és Móses Istenét, ők a régi s új vallás szakadói! Nem csak a pesti, hanem a pozsonyi bécsi berleni szóval az egyetemes zsidóság tartozik ezen szakadói közé; abban is tévedt e lap, hogy a pesti új templomhoz tartozó községet felvilágosultnak nevezi; bár e község is hiszi, hogy ő nem görnyedezik az előítéletek terhe alatt, mint a többiek, de csalódik, mert ő sem egyenesedik a vallási igazságban. De igaza is van. A zsidó nép a nélkül, hogy hitét feladná tettleg azt még is megtagadja; az államnak hűséget ígér, mely jövője felüli vallási elveivel homlokegyenest áll! Nem költ-e egy nép alapos aggodalmat erkölcsisége ellen, hogy azon elveket, melyeket ő nyíltan megtagad, imáiból mint valótlant kiselejtezni nem képes vagy nem akar, s ily ellentét által magára a hittelenség bélyegét süti. Ha a jogegyenlőséget követeli, úgy azon imákat, melyek a jövő zsidó önálló nemssetiség helyre állítását tartalmozzák, kellene kiselejteznie, ha pedig ezen imákat megtartja, akkor a jogegyenlőség követelésével kellene felhagynia. És ezen következetlenségnek ki az oka? egyedül a rabik; ezek a próféta szavait sem a múlttól, sem a jövőről nem hiszik. A helyet, hogy a rabik hivatásuk szent kötelesebe szerint a zsidóságot évezredes zsibbasztásából a hit éltető szavaival felébreszszék, inkább a hittelenség vezetői gyanánt, még mélyebb sülyesztik az elfajúzás örvényébe, hogy csak haszonvágyukat kielégíthessék, idillt ecsetelte őket a próféta kinek szavait nem hiszik. Jehezekéd 34 f. vész azon izraelita pásztorokra, kik csak magukat legelik; de az eltévesztett juhát vissza nem térítik, s az elveszettet nem keresik.

Azért mondja az Isten, kiirtom őket a pásztorokodásból, s juhomat megmentem torkolataitokból! De

ideje már, hogy a rabik az izraelita nép lélekvesztén, s a szent írás árulásából ne hizlalják magukat. Itt felmutatunk példát egy rabi a szent írás árulásáról!

A „Magyar Izraelita” lap szerkesztője Rokenstein, tudor s rabi úr lapja 27. sz. állítja, hogy a volt izraelita állomban még a pogánynak is megadatott a polgári jog. De mivel ezen állítását Móses törvényei vallóságos értelme szerint nem lehet kimutatni, úgy hamisítja az illető törvényeket. Ezek szavai: „A zsidó törvény azonban bár minő idegent még a pogány hitben létezői sem rekesztő ki jótékonyságából. Mondva M. 2 k. 20 22,: Az idegent ne csaljátok s ne zaklasátok, mert ti idegenek voltatok Egyiptomban. Először a Rokenstein tudor úrhoz intézendő k kérdésünket: hát a c s a l á s t i l a l m á t jótékony intézetnek tekinti ön? valóban ily álfogalom az igazságról csak egy álfilozófus agyában szülemelhetik; de minden józan gondolkozó a csalás tilalmát törvénynek tartja. Most a Rokenstein Rabi úr tudatlanságát mutatjuk bé.

Ő a radix „jonoh-t” ezen versben csalással fordítja, mi nagyon is hamis, mert a héber nyelv ezen gyöke zaklatást jelent, mely értelemben nem csak a Talmud, hanem minden zsidó s keresztény magyarázók is így fordítják, csak M. 3, k. 25, 17. hol ezen ige közvetlenül az adás s vevésre vonatkozik ott csalással fordítják a magyarázók. De ezen magyarázattal a Talmud B. M. 59. I. egyszersmind törvénynek ismeri, hogy oly egyedek ellenében, kik más Istent hisznek, szabad a csalást elkövetni. Továbbá mond Rokenstein úr: „ugyanott 25,9. újra parancsoltatik: Ne zaklasd az idegent. Erre Rási a Talmud Bab. Mez. 29. *) mondatát idézi. Nyomatékkal ismétletik e törvény azért, mert az idegen mivel s z ű r ő rá, mit rabi Eliah úgy

*) Itt Rokenstein Rabi Rasit majmolva ennek lapsus calamit szinte utánozván 29. l. jegyzé mi pedig 59. l.; jele hogy Rokenstein rabi nem a Talmud eredetéből meríti adatait.

magyaráz általa hitteremtője álistene s az erről való fogalma rász; tehát szájalomra méltó.” Itt rabi Rokenstein szándékos hamisítása bebizonyul abból, hogy az idézet magyarázó szavait felét csonkítva adja elő, hogy hamisított magyarázata sikerüljön. Az idézett magyarázó szavai ekkép hangzanak egészen: mivel hajlama ros, t. i. a megtért bálványozóé, az elhagyott bálványozást ismét elfogadja, ha az izraelita őt zaklatni fogná. De lássuk hogy szerzi a jogegyenlőségért harcoló Rokenstein az érveket. Úgy mond tovább ezen bajnok „E törvény előfordul M. 3. k. 19. 33. és végződik az érvel: „mert én vagyok a ti Istenetek” mihez Rasi a Talmud után ezt jegyzi meg: bár neki más Isten hite van, de azért én mindnyájak Istene vagyok” Ezen idézetek hamisítása a szemtelenség tetőpontját éri, mert Rasi itt világosan az ellenkezőt mondja: „Ne mond neki, t. i. a megtérített bálványozónak, hisz te az előtt bálványozó voltál s most az igaz Isten törvényeit jövesz tanulmányozni, mert már mindnyájak Istene vagyok”, t. i. minekutána a bálványozó is az igaz hitre tért egyaránt Istenetek vagyok! De Exodus 22 f. 22 v. a hírneves tudós Abenezna világosan mondja, hogy az idegen fogadja, hogy többé a bálványokat nem imádja. Ebből elegendően kiderül, azon állítás; „Moses törvénye még pogány hitben létezöt sem rekeszti ki a jótékony intézetekből.” hamis, és csak a lelketlen álrahi Rokenstein ros gyártmánya, mit azon jó hiszemben közzé tesz, hogy a Talmud tudósai szemhunyászkodva, a keresztény olvasó ámitására hamisított adatokat, föl nem fedezik! De mit érdemel oly rabi, ki Móses törvényeit s a Talmud magyarázatát hamisítja? A Talmud törvénye szerint a kiközösítést! Tehát Rokenstein lehet egyenjogosítva de ő többé nem zsidó, mert ő Móses szent igeit elárulta, s az Istent rágalmazta! E zsidó néptől, kinek egy rabija s egyenjogúság bajnoka, hogy a keresztény olvasókat káprász-

tathassa s a zsidó emáncipátiora hajlandóvá tegye, Moses szent tanait egy újságban a világ láttára hamisítja, mit várhat a szabadelvű Magyar? azt hogy a mint érdekei miatt a rabi a szent írást hamisította, úgy annak hívei — — — e felelet egészítését az olvasóra bízom! — Jó Isten szabadítsd meg az elárvult izraelita nemzetet csak az áruló rabik szellemi járma alól, s azonnal nem lesz szüksége más nemzetekhez jogegyenlőségért folyamodni! Nem lesz kitéve azon gyalázatnak hogy Rokenstein jogait védje szent igeid hamisításával!

A zsidó községek belviszonyai.

Az emancipatio szószólói a zsidó iparkodását s békességét hozzák föl érvül az egyenjogúság érdemlésére. Ezen kérkedő tulajdonságok, ha a legbővebb kiterjedésben is igazak, semmiféle előnyt nem nyújthatnak az egyenlőség megszerzésére. Mert egy négyszáz ezer lakosság békessége egy tizenkét millió, gazdagabb, miveltebb s kiváltságokkal bíró népesség ellenében erénynek nem tekinthető, hanem kéntelenségnek. A kérkedett iparkodás nem egyéb mint az önzés s haszonvágy. De vizsgáljuk a békességet az izraelita községekben. Nincs Magyarországon vagy Európában község, hói béke s egyetértés uralg, hanem viszály s meghasonlás jellemzi a miveltséget, mely ezen szazad kezdetén a zsidók között gyökerezni kezdett s, melyre a zsidó büszkébb mint Móses törvényeire! Erre talán válaszolhatnának, hogy más hitfelekezetnél is történtek vallási szakadások; de hasonlítsuk össze a zsidók között lévő viszályt a más felekezetek szakadásával. A r. k. hitfelekezettől elszakadt vallásfelekezetknél keletkezésüktől fogva határozott rendszerint vezetetik az isteni szolgálat s a vallás minden ágazatai rendszerzett. De máskép van ez a meghasonlott zsidó pártok között. A pesti község egy része az új tem-

plomot Bagóda gyanánt tekinti s sehogy sem látogatja! Ezeknél határozott elismert vallási elvek nincsenek, hanem minden község önnön tudatlan nézetei szerint használja az igazságtalanul dicsért autonómiáját. Mind-egyik község többsége gyártatja gépies rabijával bitelveit; Azon rabi, ki ellenszegülni elég bátor, mi ha csak dacból, vagy a már megcsonkított jövedelmek boszújából nem teszi, ritkán történik; mert ezen rabi lelkipásztorok jól tudják a való anyagi érdekét, a semmit sem jelentő lelki álvüv ellenében becsülni, melyre maga is pereátot mond! Mutathat e a történelem hasonlót a hit terén? Igen a bálványozó izraelita nemzet úgy cselekedett! De a községek s rabik között még dühösb harc foly, mely oly utálatos alakot vőn, hogy a leggonoszabb vádakkal terhelik egyik a másikat, mi különösen a rabiktól a község ellenébe történik! 1860-ban több két száz ily, község s rabi között lévő, pör várta az Ítéletet a helytartóságnál. Ennek a meghasonlásnak az okozója szinte a hitelenség; egy magos állású Úr ily alkommal nyilatkozott: ki vallását tiszteli az annak hivatalnokait is becsüli! A souverain előljáró vagy egyéb önhitt egyén magát oly jogosultnak tartja oly vallás szertartásai felül rendelkezni, mely tanait s parancsait a világi mint az avatott rabi s sakter, csak formaképen végzik. Ebben a tényállásban nagyon is igaza van. Ugyan azon sakter, ki jól fizetődik, hogy a Talmud törvényei szerint hivatalát gyakorolja s vallásos avatossággal végezze, hogy a hús tökéletes kóser legyen. Ő maga is megeszi alatomban a nem kóser húst; de még oly elvbarátai környezetében is megeszi a tréfi, nem kóser húst, kik őt fizetik, hogy a hús vallásilag kóser legyen! De Mindnyájunk tréfe húst eszünk, mert a vágókést a sakter csorbásan használja, mi tilos s tréfe; ha a tudó hotyagos és tréfe a mészáros kedvéért a sakter kósernak mondja! S ezen önámítások okaiért vagyunk a föld többi

népeitől elválasztva, s előttük a gúny tárgya; de az Isten is megvett bennünket, ha a legszentebb érzelmek felől magunkat ámitjuk, s csalva őt is csaljuk. Maguk a rabik s főrabik nagyobb száma szinte nem tudja már a törvényeket a nyeldeklőt, a hús és tej vegyréseit, illetőleg, s a tudatlanság dacára a rabi nevet viselni nem átali, hogy téged elárvult nemzetem tovább is jobbágy gyanánt használhassa.

Azon kántor, ki kidőlt szemmel fitogtatott áhítattal a szent Torát bömbölő szavak hirdetése mellett körül mutogatja, ugyan ennek dicsőítő toroka a vallásilag tilos étkeket jóízűen elnyeli; Annak ajkai, kik az Isten imáit éneklik, szombaton a szivarozás halálos bűnét követik el! Illyetén vallási állapot utálatosb a bálványozásnál, mert a bálványozó botor szertartásaival nem űz gunyort de a zsidó még szentségével is! De a rabik hittelensége sem titok; számos rabi működik, kikről bebizonyított, hogy erkölcstelen vagy vallási bűneket elkövetvén s a Talmud törvényei szerint nem szabad nékik rabi hivatalt viselni.

Egy a legmagosb környezetétől fogva a legelső rétegéig erkölcseleg s vallásilag elfajult néposztályt, hogy mirigyével a átrsalmat el ne rontsa, kényszeríteni kell hitelvei felül határozott rendszert alapítani, de nem a jogegyenlőség által mirigyét hatályosb folyamatba hozni.

Tehát hozzád magasztos nemzetem, kit az Isten sz. Móses által papi nemzetének szentelt, intézem szavamát, hogy segíts magadon s szabadítsd meg magadat a rabik igája alól. hogy málló legyél a hit ösvényén az igazság szövetségével a népeket kalauzolni!

Szabadelvű levédések.

A zsidó jogegyenlőség szabadelvű magyar pártfogai ajánlott tervét vonjuk bírálat alá. Ezek a ve-

gyesházasság törvényét tartják szükségesnek életbe-
léptéim az emánapátióval együtt. Megvalljuk, hogy
ezen indítvány ép oly bölcs, mint politikai mély belá-
tást tanúsít; de nem a szabadelvűségi jellegét. Sőt a
középkori hitbíróság kiírtási rendszeréhez hasonlít csak
azon különbséggel, hogy emez vas s máglya pusztító
eszközeit használván, még a vegyesházasság rendsze-
re a leggyengédebb kötelékeivel enyésztené a zsidó
népet; mert vegyesházasság használata a midjoniták-
nál, bár másféle következményekben, jó sikert ered-
ményezett. Ha az egyenjogú rajongó zsidókhöz tar-
toznék, kik a zsidó jövőjét az egyenlőségben elérve
vélik, a vegyesházasság ajánlatán kapkodnánk; mert
hisz ezen párt az ebbeli vallási törvényt érvényes
válaszfallal nem tekinti; miben mi a keresztények el-
lenében ugyan is megegyezendő, ha az izraelita ön-
álló nemzetiség állapotában leend; de addig a törvényt
érvényesnek tartjuk. De minthogy korunkban a nem-
zetiségek eszméje szolgál vezérelvül a szabadelvű-
ségnek, tehát szétszórt izraelita népem sem mond-
hat le nemzeti feltámadásáról; annyival kevésbé, mivel
isteni nagy hivatásra van kiszemelve. A mint ő volt
az igaz Isten hirdetője s e célra hazájából keile el-
bujdosnia, hogy nyugot felé vigye a hit világosságát,
úgy szintén hivatva van a nyugoti polgárisulás jóté-
kony malasztját a kelleti népek számára hozója lennie,
hogy az igaz hitet az egész föld kerekségén lévő né-
pei ismerjék s fogadják el, s ezzel a mesiasi feladat
bevégeztessék: azaz, hogy a hit s polgárisulás egy
eszmévé váljék. E nézetből a magyar szabadelvű párt
megismeri, hogy az orthodox zsidó nem kevésbe buz-
gó keresztényi hittérítő mint ő, de mint emellett meg
nem szűnik lenni a mi volt t. i. izraelita! Mert megvall-
ja az izraelita, hogy nemzetéhez való ragazkodásra, a
jeles magyar honfiak magasztos hazafisága által még
inkább buzdítatott: de azt is elismeri, hogy a magyar

szabadelvűseitől, mely két oly ellenkezésben lévő hitfelekezet közt, mint izraelita s keresztény a házasság-ót megengedi, a keresztényi buzgóságát megtanulván. Ennél fogva az izraelita, a keresztényi buzgóságaórt, mintáz izraelita nemzetéhez való ragazkodásáért, a szabadelvű parinak kell köszönie.

Az egyenjogúság még megcsúfolandó egy támpontja.

A zsidó egyenjogúság nagylelkű szószólói legjelesbjei közé tartozik Sz. B. G. Úr. A nemes Gróf oly őszintén óhajtá s melegen ajánlá a zsidó egyenjogúságát, mint egy ártatlan fiatal férfin nemes szívének lehetséges. Az okadatást a jogegyenlőségre vonatkozólag, az eddig- mondottakban megczáfolva vélem, azon egyet kivéve, melyet a nemes Gróf a híres történetíró M a c a u l a u y nevében idézet: „Vagy tán azért záratassék ki egy ember s legyen kevésbé alkalmas bármely hivatal viselésére, mert szakált hord, sonkát nem eszik s. t. Ezen sonkaféle indokkal bizony nem érdemelte ki nagy hírnevét a történetíró!

Vannak még, kik így okoskodnak: mivel valaki velem egy pohárból nem iszik, egy tálból nem eszik, azért a polgári jogot tőle megtagadni nem lehet. Ezen elmékedés azon álbölcsészet szüleménye, mely a vallást s az államot elválasztva tekinti, mely fonák felfogás Európai egyetememes emberiségnek sok bajai okozója. Az államot nem lehet s nem szabad a vallás elvei alól felmenteni, mert ezek biztosítják az államot mint az erkölcs s igazság fenekménye, mit ha alóla el vonnák összedülnie kell. Az álbölcsek ezen állítást mint régi kopolt mondást gúnyai elvetik; de azért érve még is megmarad, mint az isteni gondviselés, mint sokan is megtagadják, de azért meg is meg van!

Ha valaki velünk egy tálból nem eszik. egy pohárból nem iszik, ennek legközebebbi oka a tisztáta-

tanság; De ha meggyőződünk az étel és ital legtisztább minőségéről, akkor a vonakadás oka a lelki tisztátalanságnak kell lennie. Lehet-e egy államot vagy nemzetet készíteni arra, hogy szabadélvűség elveinél fogva jogait olyannal ossza, ki ő lelki tisztátalanságaért megveti és kerüli? Sőt alapos okkal kell attól tartani, hogy úgy a mint ezen önhitt lelki tisztátalanság megvetés tárgya lön, úgy annak a csalás s ármány martaléka is leend. Ez nem valami mesterkéltné elmélék, hanem a tényállások elkerülhetlen következménye.

Népek, kik között a lelki meggyőzések nézetein felől véleménykülömbőség van, azok közt a kölcsönös tisztelet s viszonzosság sem lehetnek sohasem azonosok s őszinték. Ezt majd egy kétévezredes múlt, jelenünkkel együtt, bizonyítja, s a ki ezt kétségbe vonja, az egy axióma valóságáról nem képes meggyőződni. Hisz a keresztény ellenszenve, mondhatnók, gyűlölete a zsidók ellen, még azon országokban is, a hol a jogegyenlőségben részesülnek, ismert tény! Hogyan lehet tehát gondolni, hogy a zsidó részéről a gyűlölet a keresztények ellen nem viszonztatik, vagy nem létezik! Ezt nem csak a vallás elvei különbség, hanem az emberi természet hajlamánál fogva is lehetlenségnek kell tekinteni, miről az őszinte ember nem is ámitgatja magát! Ha még is találkozik zsidó és keresztény közt jó viszonzosság a szabadélvűség alapján, hát hasonlít az a szerzetes s apáczaiközi társalgáshoz, melyet mindegyik a maga rácson át közli, de egyesülhetniök nekik nem lehet; úgy a valóságos felebaráti szeretet nem ápolható a hit válasszfalon át – hanem ennek végképen enyésznie kell, hogy karöltve lelkesülhessünk a hit egy eszméjén; ez a valóságos messiás eszméje! Iparkodjunk tehát keresztény s izraelita egyaránt azt foganatosítani!

Felvilágosító utószó.

Zsidó olvasóim, engem átkozva, fogjátok ezen iratott kezetekből el vetni; de erre nincs okatok s nekem nem érdeklésem. Megvethettek engem de a tény-állások igaz voltát elismernetek kell; mondhatjátok a kárhozat ítéletét fölöttem; de az által nem leszek tenmagatok a kárhozatos működés alól felmentve! Lehel hogy nyugalmomat s jövőmet kockára vetem; de hol egy ős nemzetiség szent isteniség elvesztésén, vagy megszerzésén foly a kocka, ott az egyéniség java, sőt léte tekintetbe nem vétettetik! Én pedig nem s vétkeztem tiszteleted ellen, szerencsétlen nemzetem! nem sértem becsületedet, még kevésbé szeghettem meg az irántadi hűségi tartozásomat, hibáink leleplezése által, sem téged gyalázni nem szándékom. Ha egy Europaszerte hírneves magyar költő évdizedekkel ez előtt Magyarhónt, mint az „Elhagyott anya” lelkes énekében így hagyja késergni: „Sors űzi fiait remeg életeikért — — —

Ah! leányai égnek az idegenért,
E bús anya képe te képed a hon
Márvány kebel átka van asszonyidon!

úgy felettébb több okkal s móddal mondhatjuk a jelenkori egyetemes izraelitáról az ihletett Jesájás proféta szavait: Ó Jakob háznépe! te elhagyod saját nemzeti-ségedet s idegen eszméket táplálsz. — A mint ezen isteni proféta úgy mi is iparkodunk ezen vétkeid elszám-lálása által téged a boldogság ösvényére vezetni, dicsőséged megszerzésére serkenteni, melyet évezredek óta a gondviselés neked szánt, melynek valósítása, mint egyéb természetszerű határozat, változatlanul megtörténie kell! még akaratod ellenére is a proféta szavai szerint: „Örök életemre mond az örökkévalló Isten! hogy én hatalmas kézzel, kinyújtott karral, sőt áradzó haraggal fogok rajtad uralkodni, kihozlak

benneteket a népek között s összegyűjtván benneteket azon országokból, a hol elszórva vagytok. (Jehezekiel 20, 33-34.) Ezen jóslat valóságáról az is szolgál jelelül, hogy mint a mellett, hogy a szent földre egykori visszatérését, a gúny tárgyává tettétek, s dacára törekvésetek az egyenjogúság meg szerzése által Európában magatokat gyökerezni s vallástokat tettleg megsemmisítetek, nem sikerül szandéktok! Hódoljunk tehát a mindenható akaratsnak, és fordicsuk szellemi erőnket, híres tevékenységünket s anyagi tehetségünket azon célra, melyet az Isten elénk kitűzött, azaz: Palästina ős birtokunkba való izraelita nemzeti önállóság mielőbbi fogatosítására!

Egyébiránt nem a magasztos izraelita nemzetet ocsárlók, nem azt az izraelitát feddők, ki dicső nemzeti önállóságát óhajtja, hanem azon gyáva zsidó népet, hasonló egy éptagú erős koldushoz, más nemzeteknél azért koldul, mit önnön szelleme tevékenységével megszerezhet. Egy zsidó népnek, kit a lélek mindenjeles tulajdonával az Isten gazdagon megajándékozván, nem szabad koldulni más nemzetek egyenjogúság sovány morzsalékjaiért, midőn nemzetiségi önállóságát gazdagon élvezheti. Ezen vádak ezen író is illetik, s nem is tarthatja magát jobbnak nálatok, szerencsétlen őseink hittelen vérrokonaimnál! Hanem bírnak azon legnagyobb bátorsággal, mely Dávid királyt kitünteté, mert az a legnagyobb erény: azaz tulajdon hibáit merőben elismerni, mint sz. Dávid azt tette!

Nem táplállok oly vérmes reményeket, hogy az izraelita önállóságát az Isten csodateltek által fogatosítandja, mert évezredek óta az Isten a csodákat teltekben, megszüntetvén s az észre átszállítván! Tömeges felkelés által Palästínát meghódítani szinte esztelenség! Lesznek tehát olyanok, kik ezen eszmét egy Machiavellféle ábrándnak tartják, minek tartani mi nem vagyunk képesek: de mindenesetre érdemli a sz. ügy

a kísérletet, s ugyan gyakorlati módon, mire korszakunkat az isteni gondviselés kiszemelvén a csodák gyakorlatias teljesítésére. Kell tehát mindennek előtt nemzeti önállóságunk lehetőségét hinnünk, és ezen eszmét hitünk egyetlen tényezőjének elismernie; mert hitünk isteni elvei egyedül az izraelita nemzeti önállóságán alapulnak, mit mindennapi imáinkban is óhajtjuk; azért az izraelita önállóságát foganatosítanunk kell, hogy valóban hitünk is legyen; addig a hittelenség bélyegét érdemeljük! De ügyekzem lelkem erejéből ezen bélyegget nemzetemről lehárítani. Ha cigánynak születtem volna, tiszteltem volna származásomat s lelki tehetségem szerint igyekeztem volna annak jólétét sőt nemzeti önállóságát kieszközölni. Miután az Isten úgy rendezé, hogy dicső izraelita nemzet fia legyek, azon nagy nemzet fia, ki a világtörténet fonalát szőni kezdvén, kit a gondviselés kijelölvén, hogy az egyetlen Isten imádó népek elsője légyen, hogy annak tanigét boldogító erényét s üdvös igazságát gyakorolván; de terjesztvén is a nélkül, hogy az általa hódított népei ellen anyagi erőszakot, vagy erkölcsi hatalmát a térítési rendszerre használta volna; tehát ezen ő s nemzet méltó büszke fia csak úgy lehelek, ha tetszhalálából felébresztem, a neki jövendölt nemzeti önállóság foga-

*) Minthogy Isten azon kegyeletében is osztozom, hogy a Magyar hazában születet legyek, úgy míg a szó legnemesb s legeredetiebb értelmében izraelita nem lehetek, ezen értelemben magyar maradok. De még akkor is, mikor a gondviselés az izraelita nemzetiség teljes jogait élvezetül nyújt, magyar lenni megszűnni sohasem fogok, hanem az isteni gondviselés akarata szerint, mely e két keleti eredetű nemzet egy pályán haladását, s egy eszmén működését elhatározá, mindkettő érdekeit s javait egybefűzve, előmozdítani fogjuk! E végett a „Magyar izraelita egyesület” kettős érdemet szerez magának a magyar nyelv terjesztésében; de áldásosb volna nemes működése, ha egyszersmint héber nyelvünk terjesztésére egyaránt igyekezne!

natosítására serkentem! mire életemet utolsó lehetemig szentelni mulaszthatatlan hivatásomnak ismerem!

Hitem és szabadelvűségem.

Az előszóban állításom azon részét, hogy én az isteni hit egyik legbuzgóbbja vagyok, ez irat eddigi folyamatában bebizonyítottnak vélem; most a másik rész „hogy én a legszabadelvűebb izraelita vagyok” bebizonyítandó.

Én nyilatkozom a mint a jelenkori zsidó eddigi szomorú elfajulása okát a hittelenségben lelem, úgy a zsidó azon, szerencsétlen hamis, véleményét: „hogy a kereszténység egy lappangott bálványozás” jövő lelki javulása s nemzeti önállósága akadályának tekintem! Egyébiránt nyugtatólag hat az is reám, hogy vallási nézetek tekintetében, a legelfogultabb ítélő nép az izraelita, legyen az bár filosofus, vagy vakbuzga. *) Bizonyítja ezt, bár tényleg a Talmud rendszere, erkölcsi hatása s tanai lényeges gyakorlata végkép megszűnik a zsidónál érv lenni, s mi belőle még gyakorlatban van, az csak a rideg forma torzképe, még sem képes a nebinusság nehéz járma alól magát felszabadítani, mirak nem az akarat, hanem az elfogultság az oka!

Én pedig egy külön iratban megmutatom, hogy a Talmud Jésút a valóságos Mesiásnak tartotta; bebizonyítom, hogy a Talmud az Isten háromság eszméjét a Mesiásban, jelképi modorjában tanította, s hogy ezen eszme mint a Talmudban előforduló egyéb antropopátismusi képzeletek, se hogy sem bálványozás; Végre bebizonyítom, hogy a Talmud hitfogalmas szániitási jövendölése szerint, századunk e második fele a Mesiásság bevégződésre kitűzvé; tehát iparkodunk

*) Jeles kivétel képeznek szigorú birolatuk dacára S. D. Luzati tanár úr Paduaban, s Balagi tanár úr Pesten.

kell izraeliták s keresztények egyaránt ezen feladásnak megfelelni!

A ki a Talmud tanait, a hagyományt illetőleg ezen iratban megtámadva véli, az tévedik; mert a megtámadás, vagy talán comprimitalás is, csak azon rab-bikat illeti, kik a Talmudot félreértették; de igazhívei kikhez magam is tartozom, becsülik felséges szellemét méltányolják azon törekvését, a jövő nemzeti feltámadás hitét az izraelita szívébe meg gyökerezni! Igaz hívei tudják hogy a végenyészettöli megmentésünk egyedül a Talmud érdeme! De ha a Talmudot mint hagyományt kell tekintenünk, úgy azt nem Móses parancsai külső formák szaporításában, hanem Móses szelleméhez hasonló működésében keli történie. — Mint Móses a pusztában úgy vezetett a Talmud szelleme bennünket két évezred hosszú zordon s kielleni pusztán át, biztosan minden üldözőink ellen, s tűzoszlop gyanánt világított elénk a hitdüh iszonyú sötét éjjelen! Mint Móses megszerzé a Talmud a hittelen szív kősziklájából az önállóság után szomjozó népnek a nemzetiség üdítő reményét. Mint Móses szerzé meg nekünk a győzelmet belső hittelen Amolékiták fölé, kik jövendölt örök önálló nemzetiségünket megtámadván s kiirtani szándékozván. A Talmud szelleme Móses gyanánt vezetend bennünket az ígért földre, ha szelleme nemzeti irányát követjük! Nem szabad hitünk szer-tartásai parancsait a hit lényege gyanánt tekinteni, hanem önállóságunkban mint ne vem azt kifejezi. — Istenem! te is segíts, hogy a föld népei egyetemes kara az izraelitával egyesülve nevedet dicsőítse mint azt jövendölvén Jesajas: Jakob háznépe együtt járjunk az Isten világossága után. Amen!

